

DE MAN DIE EEN BERG WERD

Grete Simkuté

De man die
een berg werd

Roman

LEBOWSKI PUBLISHERS
AMSTERDAM 2022

© Grete Simkuté, 2022

© Lebowski Publishers, Amsterdam 2022

Omslagontwerp: Context creative studio, Antwerpen

Omslagbeeld: Aurélie Salavert

Auteursfoto: Alexander Popelier

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 5948 1

ISBN 978 90 488 5949 8 (e-book)

NUR 301

www.lebowskipublishers.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

‘The hardest thing is to do something which is close to nothing
because it is demanding all of you.’

Marina Abramović

PROLOOG

Maart 2019

Als we uit het vliegtuig stappen, slaat de droge warmte me in het gezicht. Kleine korrels zand die in de lucht zitten blijven plakken op mijn lippen. De sterke wind waait knopen in mijn haar; ik kan de zee al ruiken. Terwijl we bij de bagageband wachten, klinkt er luid gelach en een ‘Yeah, man’. Een groepje jonge mannen met dreadlocks, wijde kleding en een zongebruinde huid loopt voorbij. Surfers. Ik kijk naar mijn vriend en zie hoe hij ze met een glunderend gezicht nakijkt. Pas in de taxi doe ik mijn wollen trui uit. Lusteloos staar ik naar de voorbijtrekkende palmbomen, witte stenen huizen tussen dorre bergvlaktes, kamelen die bereden worden door mannen in gewaden en tulbanden.

Nog maar vijf uur geleden deed ik blokken hout in de kachel en zag hoe dikke sneeuwvlokken tegen de ruit vielen. Het geluid van knisperend hout en dof getik tegen glas. Ik werp een blik op mijn horloge en denk aan wat mijn schoonouders nu doen. Waarschijnlijk hebben ze de paarden hooi gevoerd en drinken ze nu een kop thee aan de keukentafel met het witte, gehaakte tafelkleed. Zo meteen gaat mijn schoonmoeder naar het ziekenhuis, waar ze werkt, en blijft mijn schoonvader alleen achter in het huis. Hij zal het hek rond het land repareren of misschien de olie van de trekker verversen.

‘I can’t wait to test the waves,’ zegt mijn vriend, terwijl hij naar de blauwe kustlijn kijkt die steeds zichtbaarder wordt. Hij

denkt aan wat er komen gaat, ik denk aan wat er was. Ik knik en glimlach door mijn ongemak heen, dat ik niet alleen nu, maar al maanden voel.

Vier maanden geleden zijn mijn vriend en ik ingetrokken bij zijn ouders op hun boerderij op een uur rijden van Oslo. Meer dan een bewuste keuze is het een tussenoplossing die voor niemand bevredigend is. Mijn vriend wil rondreizen en surfen in Azië, waar we elkaar ontmoet hebben, ik wil samen een appartement zoeken. Wat eigenlijk betekent: mijn vriend wil geen relatie, ik wel (niet per se met hem, zal ik later beseffen). Tot een van ons het aandurft om het uit te maken, modderen we wat aan in een huis dat niet het onze is. Een vakantie naar Taghazout, Marokko, dat de temperatuur en de surfcultuur heeft waar mijn vriend zo naar verlangt, zou wat verlichting moeten bieden. Maar eigenlijk is het, net als ons leven in Noorwegen, een compromis.

Meteen nadat we in onze kamer in het fonkelblauwe hostel zijn aangekomen, wil mijn vriend op verkenning. Een surfplank lenen, de andere reizigers in het hostel groeten, de temperatuur van het water voelen en zien hoe krachtig de golven zijn. ‘Sure, just go, I’ll be here,’ zeg ik en ik zie hoe hij de deur achter zich dichttrekt. Ik probeer diep adem te halen, maar het is alsof de lucht halverwege blijft hangen in mijn keel, en ik loop naar het balkon. De mozaïeken tegelvloer voelt koel aan onder mijn voeten. Met een deinend gevoel, alsof ik nog steeds in het vliegtuig zit, ga ik zitten op een witte plastic stoel. We hebben uitzicht op het strand. Meeuwen cirkelen rond mannen met dikke snorren en hengels die over het zandstrand lopen; de geur van vis is penetrant. Ik zie blauw geschilderde, houten boten die op het strand zijn gesleept en topjes van witte surfplanken die als ijsschotsen boven het zeeoppervlak uitsteken.

En daar, daar loopt mijn vriend. Ik wacht of hij omhoog zal

kijken, naar mij, maar dat doet hij niet en hij verdwijnt om de hoek van een gebouw.

‘We’ve just arrived. It’s great here!’ sms ik naar mijn schoonmoeder en ik stop mijn telefoon weer in mijn tas.

De dagen die volgen brengen we veelal afzonderlijk door. Mijn vriend, voorzien van een wetsuit en een surfplank, is aangehaakt bij een groepje surfers uit Australië en is vooral op het water te vinden; ik wandel lange uren over de kust, zoek verkoeling in grotten, drink thee in een café waar buiten schoteltjes melk klaarstaan voor de straatkatten. Het is oké, zeg ik tegen mezelf: ik surf niet, hij heeft plezier, het is goed zo. Maar echt genieten lukt me niet. Die avond, terwijl we in het restaurant van ons hostel couscous eten, vraagt mijn vriend me voorzichtig wat ik ervan zou vinden om een paar dagen ‘echt ons eigen ding te doen’. Hij wil nieuwe mensen leren kennen in het hostel en heeft bedacht dat hij op een slaapzaal zou kunnen gaan slapen. Ik voel daar weinig voor, dat weet hij. Maar ik stem in. Ik herinner me de paar yogastudio’s waar ik die dag langs ben gelopen en zeg tegen hem dat ik misschien op een korte retraite kan gaan. We scrollen door een paar opties die me fijn lijken en ik boek meteen. Het voelt goed dat ik zo’n flexibele vriendin ben en mijn ontgoocheling voor mezelf heb gehouden.

De yoga-retraite bevindt zich in een gehucht even verderop, aan een strand waar her en der plastic afval uit het zand steekt. Ik deel een tweepersoonskamer met een vrouw van boven de vijftig die net gescheiden is. ‘O, ben jij ook Nederlands,’ zegt ze met enige teleurstelling in haar stem als ik me voorstel. De retraite bevat iets minder yoga dan ik had verwacht: elke ochtend voor zonsondergang is er een vinyasa-les, ’s avonds een gemeenschap-pelijk diner en de rest van de dag zijn we vrij om zelf de omgeving

te verkennen. Nadat de eerste les erop zit en de anderen, die er langer zijn, aan de ontbijttafel plannen maken om samen een surfles te volgen, ga ik naar mijn kamer en pak mijn spullen. Naast een handdoek, een fles zonnebrand en een fles water stop ik het boek, waarvan ik niet had verwacht dat ik eraan toe zou komen deze vakantie, in mijn tas en vertrek.

Als ik op het strand ben aangekomen, loop ik een eindje. Ook al is het zonnig, de wind waait hard en het water is nog te koud om er ontspannen in te zwemmen. Het frisse maartwater is er alleen voor surfers met wetsuits die bezeten zijn van golven. Het is er dan ook rustig. Op een paar stellen met kinderen die een wandeling maken na ben ik alleen. Het zonlicht gloeit zacht op mijn wangen en het blauw van het water schittert, maar ik kan niet anders dan me afvragen wat ik hier doe.

Ik ben zo ver gewandeld dat de zandkust overgaat in rotspar-tijen. Voorzichtig klim ik erop; het water slaat met geweld tegen de grijze stenen. Ik klim nog een eindje hoger en ga zitten op een steen waarvan de warmte lekker aanvoelt tegen mijn billen. Ik kijk naar de zee. Hier zijn geen surfers, de golven zijn te hoog en de rotsen te gevaarlijk. Uit mijn tas haal ik mijn telefoon tevoorschijn. Geen bericht van mijn vriend. Er is teleurstelling, maar meteen ook de twijfel aan mezelf: misschien ligt het aan mij, verwacht ik te veel.

Ik moet iets doen. Ik stop de telefoon weer weg en pak het boek. Het is de nieuwste van Haruki Murakami: *De moord op Commendatore*. Met weifelende aandacht, die toch steeds weer uitgaat naar mijn vriend, lees ik over een net gescheiden kunst-schilder uit Tokio. Door zijn relatiebreuk kan hij niet goed meer schilderen en besluit naar een natuurrijk gebied te trekken, waar hij een geïsoleerd huis in de bergen huurt. Terwijl hij over zijn 'painter's block' probeert heen te komen, maakt hij kennis met

zijn mysterieuze burens en de omgeving. Op een nacht hoort hij een vreemd geluid, een rinkelende bel, uit de kelder van het huis. Hij wil onderzoeken wat het is en stuit op de geest van een *sokushinbutsu*: een monnik die zichzelf levend heeft gemummificeerd in de bergen, een inmiddels wettelijk verboden praktijk die tamelijk in het geheim tussen de elfde en negentiende eeuw werd uitgevoerd. In de ondergrondse tombe mediteerde zo'n monnik dagenlang en rinkelde met een belletje om de mensen boven te laten weten dat hij er nog was.

De passage over de monnik is kort, maar het beeld raakt me meteen. Ik sla het boek dicht. Terwijl ik kijk naar hoe het felle zonlicht de zee transformeert tot een oppervlak van talloze glimmende spiegels, denk ik aan een persoon die ademend, levend in een kist onder de grond zit. Hoe pathetisch en dramatisch het misschien ook klinkt, ik herken er iets in. Het je niet kunnen verbinden – met de wereld, met je geliefde – komt letterlijk tot uiting in het beeld van iemand die zich in een ondergrondse ruimte bevindt. Opgesloten en alleen met zichzelf.

Het is vreemd, maar lezen over iemand die op die wijze versterft, wekt in de dagen die volgen in mij juist een levendige energie op. Nog steeds zijn er de gedachten aan mijn vriend, de twijfels, de onduidelijke gevoelens over de toekomst, maar er is nu ook de monnik. In mijn vrije middagen tijdens de retraite, en daarna als ik alleen theedrink en mijn vriend surft, lees ik online alles wat ik kan vinden over de *sokushinbutsu*. Het is niet veel – er bestaan maar weinig academische artikelen over dit onderwerp en de meeste daarvan zijn in het Japans. Maar dat wat ik vind, noteer ik op witte servetten waarvan de randen gekruld worden door de Marokkaanse wind.

Een week later zijn we terug in Noorwegen. Het is zoals het was: mijn schoonmoeder heeft dienst in het ziekenhuis, mijn schoonvader loopt het huis steeds in en uit tussen zijn klussen door. Ik ben in de woonkamer, die mij, als freelance tekstschrijver die op afstand kan werken, is toegewezen als werkruimte, en hoor de voetstappen van mijn vriend boven mij, die van en naar de badkamer loopt. Daarna klinkt het clowneske intromuziekje van de game die hij start op zijn computer. Ik leg de beschreven servetten, het zijn er een stuk of tien, naast elkaar op het tapijt. Het geluid van de game verstomt; hoe langer ik kijk naar de witte vierkante vlakken, hoe meer het lijkt of mijn zicht wordt vertroebeld door dikke mist, tot deze uiteindelijk optrekt en er een majestueuze berg verschijnt.

Dag o

Noord-Japan, niet veel later dan 1823

Met de brief in mijn hand trek ik de tempeldeur achter me dicht en stap naar buiten. Even ben ik verblind door het intens oranje licht dat van de cederboomtoppen afstraalt. In de zomer zijn de zonsondergangen dramatisch, de berg vol spektakel.

Moet ik hier nu extra lang bij stilstaan, de geur, de lucht? Ik denk aan de brief. Nee, nee, zeg ik tegen mezelf. Er is genoeg tijd.

Het vertrek van de meester ligt aan de achterkant van de tempel. Het is slechts zes *shaku* lopen. Ik heb het koud en warm tegelijk, voel hoe mijn hartslag omhooggekropen is naar mijn keel, mond. Verman jezelf! Met afgemeten passen loop ik het bemoste pad af.

De deur staat open, mijn komst is aangekondigd. Ik doe mijn houten sandalen en sokken uit en was mijn voeten met water uit de fontein voor het vertrek. Daarna giet ik het water uit de schepel over mijn handen en spoel mijn mond. Een schone geest huist in een schoon lichaam, dat is wat degene daarbinnen ons geleerd heeft. Voel ik me schoon? Nee, ik voel me schuldig. Na al die jaren wassen met zuiver water, nog steeds schuldig. Maar dat weet meester Katashi niet. Hij heeft hoogstens een vermoeden. Het persoonlijke wordt hier weggespoeld, als vies water door een put. Soms is vuil hardnekkig.

Op kousenvoeten schuifel ik het vertrek binnen.

Daar zit hij, in kleermakerszit op de vloer van matten. Met zijn witte baard, zijn witte kimono en de witte doek die hij als een opgerolde navelstreng op zijn hoofd draagt, belichaamt hij de zuiverheid. Er is licht om hem heen. ‘Kom, ga zitten.’ Ik buig mijn hoofd, neem plaats en reik hem meteen de brief aan. Zijn warme glimlach slaat om in ernst zodra hij begint te lezen. Het zijn maar drie regels. Ik volg zijn ogen terwijl ze over het papier glijden, herhaal de woorden die ik zelf geschreven heb in mijn hoofd. Ze klinken vreemd, alsof iemand anders ze op papier heeft gezet.

Katashi kijkt op van de brief, kucht, knippert met zijn ogen. Wat hij ook vooraf verwachtte van deze ontmoeting, dít was het vast niet.

‘Weet je dit zeker?’ Hij legt het papiertje tussen ons in op de mat.

Ja, ik weet het zeker, maar op de een of andere manier lukt het me niet om te knikken. Ik blijf hem strak aankijken, hoop dat hij de oprechtheid in mijn blik zal zien.

‘Het is maar voor weinigen weggelegd.’

Ook dat weet ik. In de tijd dat ik monnik ben, nu zestien jaar, heeft een handvol monniken verspreid over het land gepoogd het eeuwige leven te behalen. Zo gaan de geruchten althans. Jezelf onderwerpen aan de hoogste ascetische proef en, na maandenlange uithongering, afdalen in een eindeloze meditatie ondergronds, is omstreden. Als er al over gesproken wordt, dan fluisterend en met weinig woorden. Maar wie het lukt om zijn instinct te overwinnen, om zijn doodsangst recht in de ogen te kijken, wacht de hoogste eer. Is het me daarom te doen? Nee, dat denk ik niet. *Eer is wel het laatste wat je verdient.* De stem die er lang niet was, die ik dacht kwijtgeraakt te hebben, is er sinds kort weer.

Peinzend haalt de meester een hand door zijn baard. Rimpels

en lijnen lopen als rivierstromen over de rug van zijn hand. Op eens besef ik dat hij erg oud moet zijn, terwijl ik hem altijd als leeftijdloos heb gezien.

‘Het zal repetitief zijn, Myo. Vermoeiend, pijnlijk en uitputtend. Je zult willen eten, contact willen hebben met mensen, je zult verlangen naar een warm bed en een kachel... Maar natuurlijk, de grootste moeilijkheden herbergen de grootste mogelijkheden tot groei.’ Dan gebeurt er iets ongebruikelijks, hij pakt mijn rechterhand tussen zijn warme, klamme handen. Zo dichtbij is hij nooit gekomen. Ik laat het gebeuren. Zie onszelf van bovenaf zo zitten, stil tegenover elkaar in kleermakerszit, met verstrengelde handen. Hoelang we zo blijven zitten, weet ik niet, het kan kort of lang zijn – maar dan gaat de bel van het avondgebed en laten zijn handen de mijne los.

Ik sta op, strijk de vouwen in mijn kimono glad. De stof geeft niet mee, het dunne katoen plakt aan mijn bezwete lichaam. De zomer is op zijn drukkendst.

‘Ook R. en S. waren een paar dagen geleden bij me. Sinds we vorig jaar Shinnyokai hebben opgegraven, lijkt het of iedereen ineens een sokushinbutsu wil worden. Het heeft indruk gemaakt op jullie – en terecht. Maar dit... is toch anders. Jij bent mischien wel de jongste ooit.’

S. ook? Dat is nieuws voor mij.

Hij geeft me morgen vrij, zegt hij, om na te denken over mijn keuze. Ter afscheid buig ik mijn hoofd. ‘Je moet er zeker van zijn, Myo. Als je eenmaal begonnen bent, is het zaak om het tot een goed einde brengen. Anders is je poging respectabel, zeker, maar niet voldoende om een Levende Boeddha te worden. Ga nu maar.’

Zijn ogen lijken vochtig, of beeld ik me dat in? Hij wuift me weg met een gezichtsuitdrukking die ik niet meteen kan plaatsen.

Een bedroefde glimlach, maar ik zie ook iets van trots. Ik stel me voor dat ouders zo naar hun kinderen kijken als ze het ouderlijk huis verlaten.

Als ik de zware deur van Katashi's vertrek achter me heb dichtgedaan en weer buiten sta, voel ik me licht en raar. Zo is het dus, om het heft in eigen handen te nemen, om toe te geven aan de klank die je in je binnenste hoort. Gemakkelijker dan ik dacht, simpel bijna. De zon is inmiddels ondergegaan en heeft een maanloze hemel achtergelaten. De lucht voelt olieachtig, vol van dampende dennenhars. Met mijn wijsvinger strijk ik over mijn gezicht en wrijf dan mijn wijsvinger en duim over elkaar. Een vettig harslaagje, bijna te subtiel om op te merken, bedekt mijn hele lichaam.

Over iets meer dan een jaar zal ik dood zijn.

En daarbeneden stroomt de rivier nog steeds en de vogels vliegen nog altijd in cirkels boven de boomkruinen.

En schoon van schuld, zul je dat ook zijn? Schoon van wat je mij hebt aangedaan?

In plaats van mijn voet zachtjes weer in de sandaal te schuiven, trap ik in een opwelling met mijn hiel hard op de houten schoen. Zelfs door de stof van de sok heen voel ik de gloeiende pijn; meteen erna komt de schaamte. Meestal lukt het om de woede in te houden, nu niet. Met haastige passen, alsof ik zo kan ontvluchten wat in mij speelt, loop ik het pad af, de avond in. Mijn hiel brandt.

Omdat het ongetwijfeld pijnlijk geweest moet zijn voor haar om geconfronteerd te worden met een kind dat anders is, heeft mijn moeder niet veel verteld over dit moment. Maar zo moet het ongeveer gegaan zijn.

Twee vlezige handen omklemden mijn benen en buik. De dikke man was bezweet. Hij rook anders dan mijn moeder, indringender. Zijn klamme grip was stevig, zijn nagels sneden in mijn vel. Ook al was ik de zoveelste baby die hij die dag vasthield, hij wist zich er duidelijk geen raad mee. Tegenover mij bungelde het gezicht van een andere baby, vastgehouden door een andere dikke man. Om ons heen: mensen zo ver mijn blik reikte. ‘Huil! Huil!’ riepen ze, van alle kanten. Was het een gebod? Een aanmoediging? Ik wist het niet. Ik wist nog zo weinig. Er werd gelachen, naar ons gewezen. Waar was mijn moeder? Ik rook haar geur, maar zag haar niet. Waarom had mijn moeder me aan deze man gegeven? Moeder, moeder, moeder!

Daar had ik op de mattenvloer gelegen. Het huis van mijn moeder. Mijn huis. Al een beetje bekend, met zijn hout dat doortrokken was van de geur van misosoep en rijst. Met vlotte bewegingen pakte ze me in doeken in. Het stugge katoen had me bijna aan het huilen gebracht. Maar wat was dat? *Mijn kleine kind, slaap zacht... Een speelgoedtrommel en een fluit is wat je oppas voor je meeneemt in de nacht...*

Klanken die ik niet begreep, maar de trilling van haar stem maakte me rustig. Haar gezicht hing boven het mijne. Adem op mijn huid, haar dat mijn wang kietelde. Alles van haar reikte naar mij, alles van mij wilde naar haar toe.

Dan, een scherpe stem die zich door de zachtheid boorde. ‘Schiet op. Ik zal niet hebben dat we er als laatsten aankomen. De samoerai wachten op niemand. Zeker niet op een... baby.’

Een grote gestalte verscheen boven mijn moeders gezicht.

‘Ik geloof het nog steeds niet. Mijn eerste kind... Volgens mij is hij echt niet goed.’

Ging mijn moeder harder neuriën?

‘Vorig jaar heb ik genoeg rijst geleverd aan ons hele dorp. De beste rijstboer van onze provincie! Je zou denken dat de goden je harde werken belonen met een kind dat later kan bijdragen. Niet...’ De gestalte weifelde even. ‘Dit’.

Er werd een hand naar me uitgestoken, maar voor die mijn gezicht kon aanraken, trok hij zich terug. Deze hand had me nog nooit aangeraakt.

‘Volgens mij zie je het ook aan hem. Hangt zijn ene oog nou scheef?’

Mijn moeder pakte me op, drukte mij tegen zich aan. Warmte.

Haar stem, zacht, bijna onhoorbaar: ‘Myo is nog maar zes maanden oud. Het komt vanzelf wel.’

De gestalte bromde wat, liep naar de deur. ‘De samoerai zullen wel wat uit hem krijgen. Laat ze maar flink schudden.’

Er volgde een wandeling naar het dorp. Mijn moeder droeg me op haar rug. Het ritme van haar stappen was slaapverwekkend. Toen ik weer wakker werd, had een gezette man me vast. Los van een witte doek rond zijn heupen was hij, net als ik, naakt. Een samoerai. Hij hield me boven zijn hoofd, kneep in mijn borst, riep korte,

harde klanken in mijn oor. ‘Huil! Kom op, huil! Je kunt het wel! Gewoon huilen, kindje!’ Vreemde mensen klapten, hadden plezier.

Dit was blijkbaar leuk? Nee, dit was afschuwelijk! Ik wilde het ze laten weten, ik wilde iedereen laten zien dat ik dit niet wilde, dat ik naar mijn moeder wilde. Alle spieren spanden zich aan, in mijn keel en in mijn gezicht, klaar om uit te barsten in een ontlading van tranen en geluid. Maar er kwam niks. Op hetzelfde moment barstte een andere baby in luid gebrul uit. Zijn geluid overstemde het geluid van alle andere mensen. De samoerai die hem aan het huilen had gekregen, hield hem omhoog. ‘Jij hebt gewonnen! Jij zult heel sterk worden en lang leven! Zo luid huilt alleen een echte winnaar!’

Het was klaar. Er werd niet meer aan me geschud of in me geknepen. ‘Wie is de vader? Wil de vader zijn kind komen halen?’ riep de samoerai die me vasthield naar het publiek. Het duurde even voordat hij kwam: de koude gestalte, de schaduw. Hij pakte me aan, omdat het nu eenmaal moest, omdat hij nu eenmaal mijn vader was. Hield me ver van zijn lichaam.

‘Sorry,’ zei hij tegen de samoerai. Die haalde zijn schouders op en vroeg om de volgende baby. Mijn vader keerde terug naar het publiek, drukte me in de handen van mijn moeder, alsof ik iets heel heets was. Eindelijk, daar was ze. ‘Er komt geen geluid uit. Hij zal nooit praten,’ beet hij mijn moeder toe en verdween in de menigte. Harde dingen zeggen en daarna vertrekken: ik kreeg toen al een beetje in de gaten wat voor persoon mijn vader was.

Ook mijn moeder draaide zich om, liep weg van het feest. Ze gaf me geen kusjes, neuriede geen liedjes. Was ze verdrietig? Boos op vader? Op mij? Ik kon het niet goed peilen. In een steegje tussen twee huizen hield ze halt en legde me aan de borst. Terwijl ze haar tepel in mijn mond drukte, klonk verderop het aanhoudende gehuil van de baby’s.

De ene baby na de andere deed zijn mond open en liet zijn stem horen. Een traan rolde over mijn moeders gezicht en kwam neer op mijn voorhoofd en werd mijn traan. Ook al had ik geen honger, toch dronk ik haar melk en zoog aan haar tepel, hard, harder, zo hard als ik kon, en bleef gulzig drinken, want dit was wat zij van mij wilde en nodig had om van mij te blijven houden.

Dag 1

Vandaag heb ik vrij gekregen van de meester. Deze dag komt met een opdracht: om na denken of ik daadwerkelijk een Levende Boeddha wil worden. Wat als ik er niet over wil nadenken, wat als ik gewoon wil *springen*?

Voor de vorm ben ik naar de tuin gegaan en loop ik een rondje om de vijver. Het is vroeg, de ochtend kraakt. De vijver heeft een witte nevel uitgeademd, die, terwijl ik ernaar kijk, al vervaagt en oplost. Jij bent niet anders dan de nevel, zou Katashi zeggen.

Onder mijn sandalen maakt het grind een knerpend geluid. Eigenlijk is het geluid te hard voor deze ochtend en ik word opgemerkt door iemand verderop in de tuin. Vanuit mijn ooghoeken zie ik een zwaaiende handbeweging die duidelijk aan mij gericht is. Het liefst wil ik doen of ik niets zie en mijn wandelmeditatie vervolgen. Vrijwel tegelijk met deze gedachte welt er schaamte in me op. *De ander, ben jijzelf*. Ik herpak me en loop naar het overdekte altaar waar de beweging vandaan kwam.

Als ik zie dat het Giku is, een van de oudste monniken van onze sekte, voel ik dat mijn wangen rood en heet worden. Mijn neiging van zojuist om iemand die zo weerloos en open is af te wijzen, doet me krimpen.

‘Hallo moeder! Jij ook hier?’ Hij straalt, schenkt me een tandeloze lach die zo open en naakt is, dat hij inderdaad alleen voor een moeder bedoeld kan zijn. De ouderdom is in Giku’s hoofd gaan zitten, heeft als een orkaan de dingen erbinnen door elkaar

gehusseld en op een nieuwe plek gezet. Hij ziet in iedere ander zijn moeder. Dat lijkt me meer aanleunen tegen wijsheid dan tegen gekte, maar ik geloof dat ik een van de weinige monniken ben die er zo over denken.

Ik beantwoord zijn groet met een bemoedigende glimlach, waarvan ik me geamuseerd voorstel dat het er moederlijk uitziet. Een onschuldig rollenspel. Tevreden richt Giku zich weer op zijn taak. Met trillende handen steekt hij wierookstokjes aan en plaatst ze in een lotusvormig schaalpje voor een bronzen beeld van Kukai, die rond het jaar 820 de basis heeft gelegd voor onze sekte. Eén wierookstokje glipt tussen zijn vingers door, valt op mijn voet. De smeulende kop laat korrels los en maakt vlekken op mijn witte sok. Onopvallend pak ik het wierookstokje op, schud de korrels van mijn voet. Snel werp ik een blik om te kijken of hij het gezien heeft. Nee, Giku verspreidt met een waaier wierookkringen rond het beeld. Hij is gespaard gebleven voor zijn eigen onvolmaaktheid. Ook dat is compassie, dat te kunnen doen voor een ander.

‘Kukai, Kukai!’ kirt hij als een kind en hij wappert met de waaier. Zijn adem ruikt naar nat mos en ik zet een stap naar achteren. ‘Dit is niet de echte Kukai, toch?’

Ik schud van nee, strek mijn arm uit en wijs in een willekeurige richting om aan te geven dat hij ver weg is.

‘Dat weet ik wel!’ bijt Giku me toe, er zit frustratie in zijn stem. ‘Hij leeft in een grot en zijn haar is heel lang. Zo lang als van moeder.’ Hij laat zijn hand rusten ter hoogte van zijn heup. Zijn gezicht ontspant weer, hij staart naar een punt voorbij het beeld. Ziet zijn moeder vast weer voor zich, ruikt misschien de geur van haar haar. Een gedachte dient zich aan over het haar van mijn eigen moeder, maar ik slik hem weg.

Ik kijk naar het ronde, kale gezicht van Kukai. Van hem

wordt gezegd dat hij zich gedurende de laatste jaren van zijn leven opsloot in een grot en mediteerde tot hij stierf. Toen zijn student Kanken hem tien jaar na zijn dood bezocht, trof hij Kukais lichaam in haast onveranderde staat aan. Zijn huid was weliswaar asgrauw geworden en zat strak om zijn botten, en zijn hoofd hing. Maar hij bevond zich nog altijd in lotushouding met diezelfde onbewogen glimlach. Bovendien waren zijn nagels en haar blijven groeien. Al meer dan 800 jaar komen jaarlijks volgelingen naar zijn grot om deze bij te knippen en zijn gewaden te vervangen.

‘Moedertje Kukai, moedertje Kukai!’ gilt Giku, hij aait met zijn kartonachtige handen over de bolle wangen van het beeld. Fluisterend: ‘Hij was wel een beetje gek, hè?’ Het schelle geluid van de ochtendbel klinkt. Het vrije, vroege ochtendgevoel verdwijnt ermee: de dag neemt een vaste vorm aan. Haastig buigt Giku naar het beeld en schuifelt achteruit, zonder Kukai zijn rug toe te keren, naar het grindpad. ‘Ik ben benieuwd wat moedertje nu weer voor lekkers heeft gekookt als ontbijt!’ roept hij verlekkerd tegen niemand in het bijzonder en hij loopt richting de tempelzaal. Zijn pas is onstabiel, langzaam, uitgesmeerd. Van een monnik wordt niks anders verwacht, daar heeft hij geluk mee.

Ik kijk hem na.

Het overvalt me: misschien ga ik eerder dan hij.

Nee, als ik doorzet, zal ik daadwerkelijk eerder gaan dan hij.

Deze gedachte is als een raadsel dat zich niet laat oplossen. Iets klopt er niet aan, en mijn lichaam reageert erop met een vage duizeligheid. Ik ga zitten op een bankje bij de vijver. De luchtigheid waarmee ik deze dag begon, de vastberadenheid om het me gemakkelijk te laten afgaan, slaat om. Gemakkelijk? Ik denk aan Giku, aan zijn kromme rug, aan Kukai en de holttes waar eerst zijn ogen zaten, zijn huid als droog leer. Ik denk aan

de ouderdom die ik zal overslaan en hoe ik toch ouder dan Giku zal worden.

Gespannen tuur ik naar het water. Zo onrustig als ik ben, zo roerloos is de vijver. De witte damp is opgetrokken. Het oppervlak reflecteert de heldere hemel zonder enige vervorming dankzij honderden koperen spiegels die op de bodem liggen, offers van nobelen.

Geluidloos smee ik het water met mijn blik om een antwoord of troost. Een bevestiging dat ik de goede keuze maak. Hoe langer ik mijn blik gericht houd op het gladde water, hoe meer ik het gevoel heb dat het aan me trekt. Het is alsof lange, blauwe armen naar me uitreiken: *kom, kom*. Het is háár stem, haar lieve stem die zegt: *kom*. Ik hoor het soms als ik boven op de berg sta en uitkijk over de dorpen. *Spring dan, doe dan*. En ook nu weer, als ik denk aan Kukai en het afzien dat hij heeft doorstaan als eerste Levende Boeddha. *Kom dan, hier ben ik. Jij zou bij me blijven, weet je dat niet meer? Voor me zorgen? Jij alleen, herinner je je dat niet meer?*

Uit het niets, zoals dat gebeurt, springt een vis uit het water en plonst met kracht weer terug.

Ik schrik wakker uit mijn trance. Mijn vingers laten de bank los, die die stevig hadden omklemd. De stem is weg. Maar de koude bal in mijn buik is er weer, is er altijd. Genoeg gezeten, denk ik en ik sta met een ruk op. Ik trek mijn de riem van mijn gewaad steviger aan. Alsof ik ook mezelf daarmee bijeen hoop te houden. Een korte wandeling door het bos, voor de dag op zijn heetst is, zal me deugd doen. Ik knik, ben het eens met mezelf. De dingen kloppen weer, de onrust is ingetoomd. Voor nu.

Als ik terug ben zoek ik meester Katashi weer op, in zijn vertrek. De schuifdeur staat open, ik zie hoe hij heen en weer loopt. Het

is de avond voor de herfstpelgrimage: alle monniken brengen een maand door in de bergen. Zo stemmen we de geesten gunstig voor het nieuwe rijstseizoen. Om een sokushinbutsu te worden, zou ik daarna alleen achterblijven om verder te trainen. Nog meer dan nu al het geval was, zou de berg mijn enige toevlucht zijn.

‘Natuurlijk, die vrouw is overduidelijk bezeten, maar...’ Katashi praat tegen iemand die ik niet zie. Als hij mij in de gaten krijgt, valt hij stil. We wisselen een blik; ik knik, Katashi glimlacht. Het is duidelijk waar dit over gaat. Ik schuif de deur dicht, het streepje licht dat mijn gezicht verlichtte wordt smaller en verdwijnt.

Als ik even later in bed lig, denk ik aan de trots die ik gisteren in Katashi’s ogen dacht te zien, en even is het alsof dat wat voortdurend in mij strak gespannen staat een beetje losser wordt.

Het was vroeg in het voorjaar, wat vader en moeder ‘het vierde seizoen’ noemden. Dat zei me niks. Wat wel indruk maakte: de lange en harde regenbuien waardoor we niet naar buiten konden. Moeders wierook en gebeden – het waren er veel geweest – moeten de lucht hebben gevuld tot het er helemaal grijs van was geworden.

De regen viel niet in druppels, maar als een muur van dikke, verticale strepen. Eerst had de aarde nog gulzig al het water opgedronken, *meer, meer*. Maar het was te veel geweest. Het water vormde poeltjes tussen de geulen van de rijstvelden. De poeltjes groeiden, sloten zich aaneen tot één grote modderplas. Dat wat nog niet zo lang geleden groen en droog was, was nu bruin en nat.

Eindelijk was de regen opgehouden. Hurkend in de koude blubberpoel keek ik naar vader. Hij liep met een stok achter een groot, log dier aan. Uit zijn snuit kwamen hapjes witte lucht. Zijn staart zwiepte hevig heen en weer, raakte soms per ongeluk vaders arm. Vader leek het niet erg te vinden, gaf doffe klapjes op de rug van het dier. Zei er lachend iets tegen, was op zijn gemak. Als vader blij was, dan hoorde het zo. Dan was het goed.

Iets schoot kriebelend langs mijn voeten. Visjes. Een heleboel. Hun zilveren lijfjes gleden rusteloos naast en over elkaar. Mijn tenen zakten almaar dieper weg in de modder. Toch onderdrukte ik de neiging om te gaan verzitten, omdat de beweging de visjes

zou verjagen. Met een vinger prikte ik gaten in de aarde onder het water: huisjes voor de vissen. Als betoverd volgden ze mijn vinger, maar zwommen niet in de gaten zoals ik dat bedacht had. Misschien waren de gaten te klein.

‘Wat zie je allemaal?’ Met een schepnetje in haar hand liep mijn moeder naar me toe. Het netje bewoog, er zat iets in wat eruit wilde. ‘Ik heb wat voor je. Als ze niet ontsnappen, wordt dit ons avondeten...’ Ze hurkte naast me in de modder en liet me de buit zien. In het netje zaten wel vijf grote vissen. Mijn moeder en ik begrepen elkaar, ook zonder mijn woorden. Steeds wees ik naar een vis en keek daarna vragend naar mijn moeder. ‘Dat is een bittervoorn, zie je al die mooie kleurtjes op zijn schubben?’ En: ‘Dit is een modderkruiper. Die heeft van die felle strepen... O, daar gaat er weer één!’ Opeens rende ze weg, het netje in de ene hand, de onderkant van haar rok in de andere. Bruine spetters op haar witte benen.

De zilveren visjes waren door mijn moeder verjaagd. Dan hoefde ik ook geen huisjes voor ze te maken. Met mijn vinger tekende ik cirkels in het stilstaande water en dacht aan al die vissen met al die verschillende namen. En dat ze toch nog steeds *ook* vis waren. Ik vond het verwarrend en werd er moe van. De modder trok aan me en ik zakte met mijn billen in de warme blubber. Ik gaapte.

‘Vissen spelen en het regent
Vader bouwt een huis
Voeten in de modder...’

‘Myo! Kleintje!’ Mijn moeders hand op mijn wang. Heel geleidelijk maakte de warmte van haar huid me wakker. Haalde me weer dichtbij van ergens ver weg.

‘Wat zei je net? Je sprak!’ Ze tilde me onder mijn oksels om-

hoog, bruin water droop langs mijn armen. Ik was doorweekt. Alles voelde nat en zanderig. Dat voelde grappig. Maar waar had moeder het over?

‘Vader en vissen... Weet je dat niet meer? Je zei het echt!’ Zonder te knipperen keek ze me aan. Er zaten zilveren spikkels in haar ogen, zag ik opeens. Als kleine visjes.

Toen zei ze op fluisterton: ‘Woorden!’ Haar handen knepen in mijn schouders, wilden iets uit me krijgen.

Woorden? Dat waren toch die dingen die vader als stenen naar moeder gooide? Maar ook die dingen die zo zacht als een veertje konden zijn, waarmee moeder mij streelde voor het slapengaan. Welke woorden waren van mij? Mijn tong tastte in mijn mond, het zat vol met nooit uitgesproken zinnen. Krioelden als visjes in het water. Welk woord wilde eruit? Het rolde meteen naar het puntje van mijn tong en ging daar liggen. Kachel. Ik wilde dat we naar huis zouden gaan, nu meteen, dat mijn moeder mijn natte kleren uit zou doen en ook de hare, en ik op haar schoot zou zitten voor de kachel.

Mijn mond ging een beetje openstaan. Mijn moeder staarde ernaar, slaakte een verwachtingsvol zuchtje.

‘Nou, de velden daar zijn geploegd.’ Daar kwam vader aangelopen. Moeder keek achterom. Keek weer naar mij. Ik sloot abrupt mijn mond.

Dag 2

De berg is stil als ik vroeger dan afgesproken naar het startpunt van de herfstspelgrimage loop. De anderen zitten nog aan het warme ontbijt dat ik welbewust heb overgeslagen. Een maand lang zullen we weinig tot geen granen tot ons nemen, ons voeden met de planten en bessen die we onderweg tegenkomen en soms dagenlang helemaal niks eten of drinken. Een ontbijt op deze laatste dag was welkom geweest, maar de neiging om het zwaarder te maken voor mezelf was sterker.

Mijn mond is droog. Ik weet nu al dat ik me over een paar uur slap zal voelen, dat ik duizelig zal worden als we rotsen op en af zullen klimmen. Maar deze vooruitzichten schrikken me niet af, ze winden me op een bepaalde manier op. Ik kijk er misschien zelfs naar uit, naar het lichte gevoel in mijn lichaam en hoe het toch zal proberen zichzelf te handhaven.

Vanachter het groen doemt de rode poort aan de voet van de berg op. Het rood lijkt deze ochtend feller dan anders. Ik houd halt en haal een paar keer diep adem. Op een lege maag lijkt de berglucht voller, frisser. Hij draagt alle geuren van de nazomer in zich. Als ik een derde keer diep adem wil halen, is het of mijn keel zich sluit. Ik ben nerveus, ongeduldig. Zal ik op deze steen gaan zitten en wachten tot de rest komt? Of nog even wandelen? Er is niemand die nu over mij kan oordelen, maar toch voelt het alsof ik bekeken word.

Ik weet mezelf geen houding te geven, blijf wat rondhangen bij

de poort. Laat mijn hand glijden over mijn witte, vers gesteven kleding. Het katoen is zo stug dat het me lijkt te beloven dat het me overeind zal houden, zelfs als ik val. Of misschien heeft het me al die tijd al staande gehouden. Terwijl ik mijn blik over de stof laat glijden, is het even alsof ik kijk naar het lichaam van iemand anders. Met zijn holle maag is dit het lichaam van een strenge man, het toonbeeld van discipline.

Dit ben ik, ik ben deze man.

Dan klinkt het geluid van naderende mensen en ik kijk op. Niemand praat, maar hun sandalen laten takken kraken. Daar zijn de anderen, een groep van tien, Katashi loopt voorop. Met zijn attributen in zijn handen en om zijn nek, en een paarse, geruite overmantel aan, toont hij zich de leider. De rest volgt, zweeft als een witte strook achter hem aan.

Als ze zo dichtbij zijn dat ze me kunnen zien, recht ik mijn rug. Het zwarte doosje met leren bandjes dat ik al die tijd in mijn hand hield, zet ik op mijn hoofd. De bandjes knoop ik om mijn kin, net iets strakker dan aangenaam. Later zal het vast van pas komen, het zal mijn hoofd beschermen tijdens het klimmen. En ook dienen als kom op de zeldzame momenten dat we eindelijk weer zullen mogen drinken.

Katashi en de monniken knikken me toe en komen bij me staan. Niemand kijkt ervan op dat ik hier al was, dat ik door dat te doen, afstand heb genomen van de groep. Zo kennen ze mij. We vormen nu een halve cirkel om Katashi, die precies tussen de twee rode balken van de poort is gaan staan.

Met zijn zware, dragende stem begint Katashi de mantra voor de beschermende god van de berg te reciteren. We sluiten onze ogen en onze stemmen sluiten zich aan bij de zijne. Ik zing mee in mijn hoofd. Al die afzonderlijke, individuele klanken stijgen boven onszelf uit, voegen zich bijeen tot een wolk van geluid die

op reis gaat, zich moeiteloos tussen dennentakken door beweegt, voorbij rotsen vloeit en loszittende stukken schors van stammen af doet trillen.

Deze mantra ken ik door en door, de woorden komen in mijn hoofd op zonder dat ik erbij hoef na te denken. En toch ben ik dit keer onder de indruk, ik voel hoe de haren in mijn nek over-eind komen en het is alsof ik met mijn voeten een beetje boven de grond zweef. Of is het niet de mantra, komt het door S., die naast me is gaan staan? Zo nabij is, dat ik aan mijn rechterzijde zijn uitstralende warmte dóór mijn kimono heen voel?

De mantra is gezongen, we openen onze ogen weer. Katashi zwaait met de lange stok in zijn rechterhand heen en weer. De papieren stroken aan het uiteinde trillen als blaadjes van een berkenboom. 'Hu!' roept hij luid en hij maakt een steekbeweging met de stok naar de eindeloze stenen trap die oprijst achter de poort. Met geklettert komt de stok neer op de eerste paar treden.

'De conceptie heeft plaatsgevonden. Nu zijn we weer embryo's in de baarmoeder, de berg.' In de stilte die Katashi laat vallen, moeten we ons voorstellen dat we daadwerkelijk ongeboren organismes zijn, ronddrijvende, levende materie in donker vruchtwater. Ik kijk rond, de gezichten van de andere monniken staan vredig, open. Sommige glimlachen wat dommig, één monnik trekt zijn gezichtsspieren samen alsof hij echt een gerimpelde baby is.

Het is mij nog nooit gelukt om mezelf als foetus voor te stellen en met tegenzin sluit ik mijn ogen dan toch. Er is alleen dik, vochtig donker, ik neem het waar, maar ik drijf er niet in. Dit vruchtwater stinkt, er drijven witte draden in en het is alsof die draden ineens woorden vormen die zeggen: *zorg voor haar, Myo, zie haar als een verlengde van jezelf: een derde arm, een tweede hart. Wat er ook gebeurt: niet loslaten.*

Vrijwel tegelijkertijd met dat ik geschrokken mijn ogen open-
sper, blaast Katashi op een spiraalvormige schelp die om zijn nek
hangt. Het deemoedige geluid zet onze voeten in beweging. Ik
laat de anderen onder de poort aan me voorbijgaan en sluit me,
samen met S., achter aan bij de groep. Als mijn sandaal de eerste
van de 2446 treden raakt, denk ik stellig: ik liet niet los, zij liet
mij los.

Het was nog donker toen mijn moeder me wekte. Ze had mijn mooiste kleding tevoorschijn gehaald, die ik normaal gesproken alleen aan mocht met Nieuwjaar. Nu waren de velden goud. De rijstkoppen hingen zwaar aan de stelen. Als er een briesje waaide, deinden de rijstplanten heen en weer als één grote golf.

Ik stond naakt en half slapend voor mijn moeder en concludeerde dat het geen Nieuwjaar was.

Wat dan wel? Dat werd niet gezegd.

Toen mijn ogen waren gewend aan het donker, zag ik de harde streep die tussen moeders wenkbrauwen was verschenen. Die was er altijd als ze iets deed waar ze al haar aandacht voor nodig had. Ik tuurde er gedachteloos naar terwijl ze me een wijde broek aantrok en me wikkelde in een parelwitte kimono. Vervolgens deed ze me een halflange, zwarte jas aan en knoopte, met trilende handen, een lang lint rond mijn middel. Bij elke beweging verspreidden ze een kruidige, vette geur. Zeep.

‘Kijk kleintje nou! Net een kind van de keizer.’

Ik voelde me eerder een papieren pop: alles aan me was stijf en kraakte. Al dat getrek aan me deed me wankelen. Ik geeuwde en keek verlangend naar de futon in de hoek waar ik net nog lag. De nachtkimono die ik aan had gehad lag er halfopen en verfrommeld op. Als je er door je wimpers naar keek, leek de gebogen mouw een lachende mond. Ik grinnikte. Een strenge

blik die er bij mijn moeder nooit écht streng uitzag: dat ik me straks op mijn best moest gedragen.

Ook vader was nerveus. Zijn grote passen leidden nergens heen, deden enkel de vloer onder de matten kraken. Moeder had ook hem onder handen genomen. Met al die lagen kleding leek hij wel twee keer zichzelf. Zag hij er indrukwekkend of juist belachelijk uit? Ik kwam er niet uit. Steeds weer streek hij met zijn vlakke hand over een stuk stof waar al lang geen vouw meer in zat. *Stop daarmee*, zei ik in mezelf, *stop er alsjeblieft mee*.

Toen klonk buiten het geluid van steigerende paarden en luide mannenstemmen. Ik was op slag wakker – en bang.

‘Daar is de inspecteur! Kom op, nu!’ siste vader. Moeder maakte zich uit de voeten. Het liefst was ik met haar mee weggeglip naar een donker hoekje, maar voor ik besepte wat er gebeurde, stond er een kolossale man in de deuropening. Uit zijn hoofd rees een gek staartje.

Met zijn gestalte blokkeerde hij het binnenvallende zonlicht. Toen stapte hij binnen, met een gevolg van drie andere mannen die in een cirkel achter hem gingen staan. ‘Zo, zo. De velden liggen er mooi bij, boer.’ De man was niet zozeer zelf dik, zag ik nu, maar zijn kleren maakten hem dat. De mouwen van zijn kimono leken wel vierkant. Waarschijnlijk waren ze ook erg zwaar, want hij bewoog zijn armen amper. Hij hield ze op zijn riem, waar een dun zwaard aan bungelde en een papieren rol.

‘Meneer de belastinginspecteur,’ zei vader en hij boog diep en traag. In zijn handen hield hij een beschilderde kruik vast. ‘Sta me toe u deze sake aan te bieden namens mijn hele gezin.’ Maar de man had er geen oog voor. Zijn blik zocht iets voorbij mijn vader en vond mij. ‘Zo, zo. Dus dit is de volgende grote rijstboer? Blijft ons land dankzij jou de grootste van alle velden?’ Het staartje op zijn hoofd ging op en neer bij elk woord. Nu pas

zag ik dat het niet zijn eigen haar was, maar een zwart hoedje met een soort pluimstaart eraan.

De inspecteur lachte zijn gele tanden bloot. Twee handen in mijn rug gaven me een zachte maar duidelijke por: vader. *Zeg iets, zeg dan iets. Toe dan.* Priemende ogen, van de inspecteur, van de drie mannen, van mijn vader achter me. Wachtende ogen. De woorden – ik kende ze, heus wel – plakten in mijn keel tot één grote bal die klopte en klopte. Mijn wangen en oren werden gloeiend heet. *Weg hier, wil weg, weg, weg.* En dus draaide ik me om en rende naar een hoek. Ik drukte mijn hoofd tegen de muur en dacht mezelf weg. *Ik ben er niet.* Het werd warm en nat tussen mijn benen. Daarna hoorde ik niks meer, wist niks meer.

Die nacht werd ik wakker. Moeder en vader sliepen. Op het geluid van sprinkhanen die buiten hun vleugels tegen elkaar wreven na was het stil. Ik dacht aan hoe moeder bad. ‘O almachtige Boeddha, geef ons overvloedige oogsten en een goede gezondheid.’ En dus vouwde ik onder de dekens mijn handen tegen elkaar, sloot mijn ogen en stelde me die kale man voor van wie ik al zoveel beelden gezien had. *Boeddha, lieve Boeddha, laat me alsjeblieft iemand anders zijn. Het buurjongetje of desnoods de kat. Maar niet mezelf.*

Boeddha kon alles oplossen, zei moeder. En dus wist ik zeker dat ik morgen wakker zou worden als Myo die wel praten kon. Door de opwinding duurde het even voor ik weer in slaap viel.